

XIBALO XA MALI HINKWAYO LEYI ENDLIWAKA HI BINDZU

Xana i yini?

Xibalo xa mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu i sisiteme leyi olovisiweke leyi kongomisiweke eku endleni swi olova eka bindzi leritsongo swinene ku fikelela swiboho swa wona swa xibalo. Sisiteme ya xibalo xa mali leyi endliweke hi bindzu yi sivile Xibalo xa Mali leyi ngenaka, VAT, Xibalo xa nkarhinyana, Xibalo xa Mbuyelo eka nxavisio wa nhundzu na Xibalo xa Tidivhidende eka bindzu leritsongo swinene leri nga na mali ya xibalo leyi endliwaka hi bindzu ya lembe leyi ringaneleke ya R1 miliyoni kumbe ehansi ka yona miliyoni. Bindzu leritsongo swinene leri titsariseleke xibalo xa mali leyi endliweke hi bindzu ri nga, hambiswiritano, hlawula ku tshama eka sisiteme ya VAT (Ku sukela hi ti1 Nyenyankulu 2012).

Xibalo xa mali leyi endliwaka hi bindzu xi hlayeriwa hi ku tirhisa mpimo wa xibalo eka mali leyi endliwaka hi bindzu leyi hakerisiwaka xibalo xa bindzu leritsongo swinene. Mipimo yi tirha eka lembe rin'wana na rin'wana ra nhlelelo leri helaka enkarhini wa 12 wa tinhweti leri helaka hi ti 28 Nyenyenyani 2018:

Xibalo xa mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu (R)	Mpimo wa xibalo (R)
0 - 335 000	0%
335 001 - 500 000	1% ya R1 yin'wana na yin'wana ehenhla ka 335 000
500 001 - 750 000	1 650 + 2% ya ntsengo lowu nga ehenhla ka 500 000
750 001 na ku tlula	6 650 + 3% ya ntsengo lowu nga ehenhla ka 750 000

Tafula 1: Mipimo ya Xibalo xa mali leyi endliwaka hi bindzu eka lembe rin'wana na rin'wana ra nhlelelo leri helaka enkarhini wa 12 wa tinhweti leri helaka hi ti 28 Nyenyenyani 2018.

Xana i xa va mani?

Mabindzu lamatsongo swinene lawa ya nga na mali ya xibalo leyi endliwaka hi bindzu ya R 1 miliyoni hi lembe kumbe ehansi ka yona. Vahakelaxibalo lava landzelaka va nga ringanela:

- Vanhu hi voxu (mabindzu ya vanhu va ri voxu)
- Xinakulobye
- Tikhoporexini to pfaleka
- Tikhamphani
- Tikhooparethivhi

Xana u titsarisela njhani?

Ku titsarisela Xibalo xa Mali leyi endliwaka hi bindzu:

- Endla [xikambelwana xa xihatla](#) ku vona loko u ringanerile eka xibalo xa mali leyi endliwaka hi bindzu
- Ku kuma vuxokoxoko byo tala leswaku [ku titsariseriwa njhani](#)

Xana ku hakeriwa njhani?

Ku na masiku manharhu yo hakela:

- Hakelo yo sungula yi le xikarhi ka lembexibalo eka siku ro hetelela ra vukorhokeri ra Mhawuri ku nga ti 29 Mhawuri 2014 eka [TT02 – Xitsundzuxo xa Hakelo eka Xibalo xa Mali hinkwayo leyi Endliwaka hi Bindzu](#)
- Hakelo ya vumbirhi yi le makumu ka lembe xibalo eka siku ro hetelela ra vukorhokeri ra Nyenyenyani ku nga ti 27 Nyenyenyani 2015 eka [TT02 – Xitsundzuxo xa Hakelo eka Xibalo xa Mali hinkwayo leyi Endliwaka hi Bindzu](#)

- Hakelo yo hetelela yi hakeriwa endzhaku ka [TT03 – Nttheriso wa Xibalo xa Mali hinkwayo leyi Endliwaka hi Bindzu](#) wa lembe loko wu rhumeriwile no phurosesiwa

Ku kuma [vuxokoxoko byo tala](#)

Xana i tirhekhodo ti hi leti faneleke ku hlayisiwa?

Xipfuni xikulu xa Xibalo xa Mali leyi endliwaka hi bindzu i swilaveko leswi hungutiweke swa nhlayiso wa tirhekhodo.

Tirhekhodo leti landzelaka ti fanele ku hlayisiwa:

1. Tirhekhodo ta mitsengo hinkwayo leyi kumiweke;
2. Tirhekhodo ta tidvhidende leti tivisiweke;
3. Nongonoko wa nhundzu yin'wana na yin'wana kun'we na nxavo wo tlula R10, 000 emaheleni ya lembe ra nhlelelo ku katsa na swikweleti leswi tlulaka R10, 000.

Ku tekela enhlokweni tihakelo to karhi leti nga vangiwa hi bindzu leritsongo swinene no hunguta xilaveko xa nhlayiso wo koxometa wa tirhekhodo ta tihakelo ta xibalo leti faneleke ku susiwa, mipimo ya xibalo xa mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu yi le hansi ka mipimo ya xibalo leyi kumekaka ehansi ka sisiteme ya xibalo xa ntolovelo.

Leswi landzelaka swi ta ku pfuna hi nhlayiso wa wena wa tirhekhodo:

- [Xibukwana xo tirhela xa vanhu hi voxo va swinakulobye xa nhlayiso wa tirhekhodo](#)
- [Xibukwana xo tirhela xa tikhoporexini to pfaleka, tikhamphani na Tikhooparethivhi](#)